

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo aeuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
foundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

De Wilhelmo Hvivs Monasterii Abbate Dvodecimo, qui præfuit annis viginti
duobus, & de gestis per eum, atque sanctissima conuersatione eius.

urn:nbn:de:0128-1-17336

Catenam portavit ad nudam carnem.
Signa celestis ad sepulchrum eius facta sunt.

infirmari coepit & sancto in pace sine quieuit. Quo mortuo catena ferrea ad nudam carnem eius inuenta est, quam multis annis creditur non sine dolore, quod cicatrices carnis infixae monstrare poterant, in occulto portasse. Sepultus est in eodem loco non sine opinione sanctitatis, super cuius tumulum nocturnis horis lumina emissa, vt multi testabantur, visa sunt, & signa diuinitus ostensa. Et is quidem abbas Friderici exitus fuit, cuius animam coeli gaudij introductam confidimus, quae Christum totis semper uisceribus in carne posita amauit, pro cuius amore multa patienter sustinuit.

DE WILHELMO HUIUS MONASTERII ABBATE DVODECIMO, qui praesuit annis viginti duobus, & de gestis per eum, atque sanctissima conuersatione eius.

Consilium de pastore eligendo.

POST depositionem deuotissimi viri abbatis Friderici, non parua inter fratres concertatio fuit suborta, quis in locum eius idoneus substitueretur, qui & verbo & exemplo pastorem se utilem ouibus exhiberet, & prouisionem temporalium rerum (sine cuius adminiculo religio subsistere nequit) non negligeret. Verebantur enim violentiam Comitis, quoniam cuius auxilio Fridericum a dignitate sua deposuerant, eius iram si contra successorem eadem praesumerent, non inconspicue mererentur.

Wilhelmus monachus.

Erat eo tempore in cenobio sancti Hemerani Ratisbonae, monachus quidam Wilhelmus nomine, vir multum doctus & religiosus, quem quidam ex fratribus notum antea viderant, reliqui famam bonae conuersationis eius satis celebrem saepe audierant.

Omnes in Wilhelmum consensuerunt abfentem.

Legatio mittitur ad Ratisbonam pro Wilhelmum.

Wilhelmus Senit ad Hirsaug.

Igitur post longos inter se habitos tractatus, tandem sapienti diuinitus inspirati consilio, vni concorditer unanimitate concluderunt, non se alium electuros quam monachum praefatum Wilhelmum, quem scripturis optime imbutum, & sanctis moribus adornatum, sciebant futurum non inutilem esse pastorem. Mittunt ergo duos ex se, cum legatione Comitis Adelberti, ad monasterium Sancti Hemerani Ratisbonam, qui nomine omnium, Wilhelmum sibi dari in Abbatem postularent. Nuncii Ratisbonam venientes, legationem suam Abbati & conuentui (quemadmodum iussi fuerant) exponunt. Wilhelmum animarum suarum pastorem exoptant, & (suis necessitatibus ostensis) impetrant. Qui Wilhelmus dum fratrum Hirsaugensium voluntatem cognouisset, non in superbiam se extulit, sed ieiunijs & orationibus causam omnino Domino commendauit. Imperio vero senioris sui compulsus, post dies paucos, cum fratribus qui missi fuerant, ad peregrinationem se contulit, & comitante Domino ad Hirsaugensem monasterium venit. Magno fratrum gaudio susceptus est, & mox in abbatem, consensu omnium qui aderant, electus. Cognita vero de depositione antecessoris sui iniqua, grauius tulit, exhortans Comitem, vt virum innoxium, dignitati pristinae restitueret, coepit. Quem vt oblitatum in sua temeritate conspiceret, redire ad monasterium suum vnde venerat, cogitauit. Hoc fratribus quum innotuisset, prouoluti pedibus eius humillime orant, ne desolatos tam misere deserat, ipsum Diuino examini clamant futurum grauius obnoxium, si pastore orbatos, lupis suo recessu permitteret patere deuorandos. Quumque maximis eum precibus obuolunt, aegre tandem impetrant, vt maneat. Qui nec ordinari ab episcopo voluit, nec in loco Abbatis stare, aut residere, quamdiu Fridericum antecessorem suum, in hac vita cognouit esse superstitem. Quo, non post multos menses, ad Dominum migrante, suae sedem ordinationi consensit. Verum non prius consentire voluit, quam monasterium omnimodo traderetur libertati. Aduocati namque Comites, monasterium in ius suum penitus redegerant, & nullam oblata libertatem, iuxta tenorem primae fundationis libertate permittere volebant.

Renit ordinari antecessore suo uiuente.

Non vult assumere monasterium nisi libertatum.

Comes Wilhelmum dolo circumuenit.

Videns ergo Comes Adelbertus Wilhelmi abbatis constantiam, quod monasterij regimini se nequaquam introuidere vellet, nisi manus ipse deponeret, & locum perpetua libertate condonaret simulauit se in omnibus obtemperaturum, quaecumque ad huius rei negotium necessaria praerideret. Ad instantiam itaque eius, Comes Adelbertus perrexit cum eo ad curiam Regiam, literas praese simulare ferentes, libertatem cenobij astutia seculari falsas composuit: quas muniri sigillo regio impetrauit, Wilhelmo columbina simplicitate reuerendo nihil tale penitus suspicante. Verum post annos quinque dolus intelligens, per Dei misericordiam euicit: quemadmodum suo loco per ordinem dicemus. Sanctus igitur & innocens quum esset Wilhelmus, verax atque fidelis, omnes ex suis virtutibus metiens, monasterium a seruitute iam credens exemptum ordinari in Abbatem consensit.

MLXIX.

Anno igitur Dominicæ natiuitatis millesimo sexagesimo nono, indictione autem septima, in die sancto Ascensionis Domini nostri Iesu Christi, quæ fuit quarto nonas Junij, monasterio necdum consummato, Wilhelmus abbas constitutus est: & in præsentia multorum nobilium tam clericorum, quam laicorum, ab Henricho Nemetensi Episcopo iuxta morem ordinatus, atque in sedem Abbatia, non absque flumine lachrymarum collocatus. Præfuit autem in magna religione & sanctitate per annos duos & viginti: in quibus statum & conditionem huius monasterij, tam in personis, quam in rebus temporalibus mirifice dilatauit. Natus est in Bauaria honestis parentibus procreatus, à quibus omnipotenti Deo in pueritia sua fuit à pijsimis parentibus oblatum in prædicto monasterio sancti martyris Hamerani Ratisbonensi, vbi tam moribus ad puritatem regulæ, quam eruditione literarum vsque adeo cum tempore & diligentia profecit, vt ne dicam in monasterio, sed ne in altero quidem, sua ætate habuerit parem. Ingenium eius subtilissimum, & in omniscientia tam humana, quam Diuina, eruditum fuit: quemadmodum sua præclara volumina ostendunt, quæ & monachus & demum Abbas edidit, quæ si quis diligenter cum intellectu reuoluerit, quanto intellectu acumine præditus fuerit, sciet. A pueritia enim sua (vt diximus) in monasterio constitutus, omne illud tempus quod ex horis regularibus & cæteris laboribus monasticis superesse potuit, aut orationi impendit, aut studio bonarum literarum. Nemo illum in cenobio vel extra, vnquam vidit ociosum: semper aliquo spirituali, vel certe literali fuit intentione occupatus. In his artibus, quas vocant Liberales, eruditissimus fuit, vt suos etiam longe vinceret præceptores. Erat enim Philosophus acutissimus, & in disputationibus adeo subtilis, vt à nemine penitus vinceretur. In Musica singulari doctrina fulgebat: quippe in laudibus sanctorum, qui cantus plures dulci modulamine composuit. Porro in Mathematica & Astronomia, in Arithmetica & in arte Calculatoria tam eruditus fuit, vt quum in omnibus haberetur doctissimus, his quasi singulariter scientijs operam nauasse videretur. Quid autem ediderit, obiter indicabimus. Scripsit enim de Musica, de Compositione monocordi, de Astrolabio & eius compositione, de Compositione quoque horologij, de Correctione Psalterij, & de Ratione Computi Ecclesiastici. Ipse quoque in sacris Scripturis studiosissimus fuit, in quarum lectione dulcè contubernium omni quoad vixit tempore, habere consuevit. Erat vir per omnia dignus honore, cuius etiam dispositio corporis quendam reuerentiæ cultum ab inuentibus exigebat. Statura siquidem procerus, in anteriori corporis parte caluus, pilos in reliquo raris habebat, faciem cerulei mixti albedine coloris, pulchram aliquantulumque productam, manuumque digitos pulchra longitudine subtiles, ac totum corpus debita proportione ad virtutem fuerat ordinatum. Vox illi grandis atque virilis erat, qualis cum naturali quodam ornatu verborum, optimum quenque oratorem facere consuevit. Vnde in exhortando multum valuit, ita vt dulcedine vocis, & quadam auctoritate sermonis modestissime præstans, animos auditorum in sua videretur habere potestate, dum quicquid dicere voluisset, admirabili facilitate pulchritudineque auditoribus potuit persuadere. In corrigendis vero delinquentibus, & si aliquantulum videbatur seuerus, mira tamen prudentia & discretione utebatur, tantaque sagacitate morbos animarum discernere & curare nouerat, quanta nullus medicorum corporum ægrotudines sanare potuisset. Summa in Deum charitate feruebat, pro cuius amore nullis laboribus, nullisque parcebat expensis, quibus vel Dei honorem vel proximorum salutem operari potuisset. Corpus suum ieiunijs, vigilijsque pene continuis pro Christi amore macerabat, tantisq; lachrymis sanctæ compunctionis se macerabat in sacrificium laudis, vt cum lumen oculorum cito amissurum credidisset. Iucundus erat in conuersatione fraterna, non dissolutus, ineratque ei cum grauitate pastorali dulcis affabilitas, qua cunctos in sui fauorem facile attraxit. Tantæ vero humilitatis extitit, vt non solum doceri ab inferioribus in his quæ nescire forsitan videretur, sed etiam corrigi multoties non sit indignatus. Fratres suos & in Christo filios mirabili dilectionis affectu fovebat, singulorumque causas & necessitudines, non secus quam animam suam curare studebat. Nullus vnquam suorum quantumlibet tristis vel tentatus, ad eum gratia consolationis accessit, qui non dulcedine verborum eius abiret magnifice consolatus. Summa in pauperes clementia fuit: omnesque infirmos, egenos, debilesque, quos reperit paterno fovebat affectu, vsque adeo vt se vestimentis multoties spoliaret suis, quibus nuditatem alacrius pauperis operiret. Multa enim pauperibus & hospitibus largâ manu distribuit, &

Wilhelmus ordinatur abbas ab episcopo Spirorensi. Præfuit annis 22. Wilhelmus elegit, & scia. In pueritia sua factus est monachus Ratisbona.

Doctissimus in omni scientia fuit.

Nunquam ociosus fuit.

In septem artibus liberalibus fuit eruditissimus.

Opuscula quæ post se reliquit.

Qualitas & dispositio corporis Wilhelmi.

In persuadendo fuit efficacissimus.

De castigatione corporis sui & compunctione.

Magnificas effectus dilectionis, semper.

Misericors in pauperes fuit.

Inudam car-
trices carni-
oco non sine
multa testas
fuit, cuius
visceribus in

VO DECI
con-

atres conce-
o & exemplo
ine cuius admi-
mitis, quoni-
cessorem ca-

quidam Wil-
norum antea
erant.

inspirati con-
m monachi
ribus adorna-
se, cum lega-
s, qui nomine
nam veniam,
onunt. Wil-
entis) impe-
uissit, non in

30 commenda-
missi fuerant,
nasterium ve-
um qui ade-
t; exhortari-
t oblitum
ogitanti. Hoc
delosatos tam
n, si pastore
eum precibus
po voluit, nec
n, in hac vita
egante, sua si-
onasterium
ius suum po-
tionis liberis

ed monasterij
locum perpe-
unque ad huc
es Adelbertus
atem cænobij
helmo colum-
os quinq; doli-
dinè dicimus.
nes ex suis vie-
i in Abbatem

MLXIX.

tamen in omnibus curam fratrum non neglexit. In ea contentione, quæ inter summum pontificem Gregorium septimum & Henricum regem quartum, in multarum periculum animarum vertebatur, nulla potuit ratione induci, ut his qui vicarium Christi impugnabant, vel in minimo consentiret. Nec solum partes Apostolici defendere & obseruare voluit, sed etiam quoscunque potuit verbo & exemplo publice & priuatum non aduertens indignationem malignantium, ad eius obedientiam reduxit. Magis fuit charitatis magnus amator, ut neminem Deo seruire volentem repelleret, non paupertatem, non imperitiam personarum attendit, sed omnes ad obsequium Creatoris venientes, nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, doctos & indoctos, sine generis aut gentis discrimine admisit. In victu & amictu nec curiosus fuit, nec superfluis, mediocritatem in omnibus amauit. In mensa nunquam cibarijs aut poculis uti singularibus consensit, sed mox ut quippiam talium fuisset ei appositum, infirmioribus distribui præcepit. Omnem notam singularitatis in exteriori conuersatione fugiendam monacho ex regula docebat, qui tamen in conuersatione interiori laudabiliter multum singularis erat. Nam in compunctione cordis, in deuotione mentis, & in seruire diuini amoris multum fuit singularis, adeo ut se in quotidiano lachrymarum & orationum sacrificio totum mactaret Domino, cuius tam sancta, tam innocens, tamque religiosa vita puritas exiit, ut signis & miraculis magnificis comprobata, omnipotenti Domino gratissimam fuisse non possit dubitari. Denique cum fama religiosa conuersationis eius, quæ diu laetare non potuit, se per Germaniam & Galliam longe lateque diffunderet, ceperunt multi nobiles & diuites huius seculi magnæque dignitatis & eruditionis viri certatim ad eum confluere, & se sub eius magisterio diuino seruitio humiliter mancipare. Ex his complures in seculo abundantes, multa de paterna hereditate sua secum ad monasterium pro sustentatione fratrum, & redituum necessariorum comparatione attulerunt. Magnam in omnipotentis Dei pietatem omnibus diebus vitæ suæ fiduciam habebat, seque talem in sanctitate morum erga Dominum exhibuit, quod in nulla vnquam ab eo necessitate derelictus fuit. Quadam namque die cum fratres quibus curam rerum temporalium commiserat, maxima & incurabili necessitate constricti quinque argenti libras in communem rei domesticæ utilitatem conuertendas, à pio pastore nullum habente denarium penitus exigerent, consolari eos verbis dulcissimis cepit, dicens de misericordia Dei nihil latenus esse desperandum. At illi nimia necessitate oppressi consolationis verba non aduertunt. Surgens itaque de medio fratrum abbas reuerendissimus deprecaturus Dominum pro instante suorum necessitate egreditur, cui mox ignotus quispiam occurrens memoratum pondus argenti in manus tradidit, & ilico recessit. Multa sunt per virum Dei Wilhelmum facta miracula, quæ cum in historia vitæ ipsius habeantur latissime descripta, à nobis superflue denuo scriberentur. Claudum duobus se baculis sustentantem in ponte circa monasterium S. Aurelij habens obuium, pristina sanitati inuocato Christi nomine restituit. In nemore quippiam acturus operis multos homines ex panibus paucis magna fide in Christum sursum erectus satiavit. Gebhardi monachi, qui post mortem viro Dei ad cælos translato in abbacia monasterij successit, toto corpore contractu miseratus, dextri sanitatem brachij, quo se ipsum in edendo iuuare posset, precibus ad Dominum præmissis impetrauit. Appositum sibi ex furto piscem quodam tempore, nullo instructum humanæ reuelationis indicio, sed prophetico spiritu intus edoctus respuit, & manifeste scelere coquos dure satis reprehendit. Vas quoque per negligentiam ministrorum submersum in terram vino, penitus vacuum solo iussu (ut ita dicam) ipso etiam nesciente, optimo rursus vino plenum subito repertum est, quod pauperibus statim distribui præcepit. Exemplo denique summi pastoris Iesu Christi de misericordia Dei securus, fratrem die tota frustra in piscando laborantem, confisum de pietate saluatoris denuo exire laxaque in capturam rete suum iussit, & magnæ quantitatis lucios octo primo tractu frater cepit. Continuo pater sanctus pauperes inuitat ad conuiuium, cum quibus donum manducaret diuinitus oblatum. Cum tempore famis pauperes larga reficeret manu, & exhausta frumentis promptuaria iam prorsus apparerent vacua, Christi seruus Wilhelmus opera pietatis nequaquam propterea minuit, & ecce theca frumentaria, quæ vesperi diligenter reuista inuenta est vacua, mane denuo per fratres illustrata frumentis plena fuit reperta. Sed his narratis cur insitam miraculis, cum omnium miraculorum maximum sit ipsius instauratio monasterij ordinis & disciplinæ regularis, cuius nec dū feci mentionem? Ipse namque est, qui ordinem nostrum in omnibus pene Teuthonici regni prouincijs misere collapsum reformare studuit, & in multis etiam cœnobijs mirifice reformauit. Monachos enim quoscunque potuit verbo

Cum ecclesia sensisset Rom. Neminem à conuersione monastica repulit.

Singularitatem in cibo & potu non amauit.

In compunctione singularitatem amauit.

Multi ad eum nobiles viri conflabant.

Confidentia in Deum magna semper fuit. Præmissis diuinitus miraculosa.

Claudum curat ebrum in ponte.

Christum sanat brachium.

Furto reuelat. Vinum autem.

Capturam fratris piscium dat.

Annonam quoque multiplicat.

Wilhelmus ordinem nostrum in omnibus pene Teuthonici regni prouincijs misere collapsum reformare studuit, & in multis etiam cœnobijs mirifice reformauit.

1000

1000

1000

verbo & exemplo ad obseruantiam regularis disciplinae feruentissimo, spiritus S. ardore succensus, reuocauit, & summo studio pristinum illum feruorem spiritus, quo sancti patres nostri Benedictus, Maurus, Placidus, Columbanus, Gallus, Aegidius, Gregorius, Bonifacius, Lullus, & ceteri pene innumerabiles olim feruebant in Deum, ad monachos sui temporis reducere mirum in modum cupiebat. Enimuero septem ordinis nostri coenobia in diuersis prouincijs partim per se in persona propria, partim uero per suos monachos atque discipulos a fundamentis erigens, pro Dei honore construxit. Ex his primum fuit cella S. Gregorij quae Richenbach dicitur, de cuius fundatione inferius loquemur latius. Secundum est monasterium sancti Gregorij martyris in Nigra sylua Constantiensis dioecesis, in quo posuit monachos de suo conuentu Hirsaugiensis viros probatos & in omni religione clarissimos. Quibus in abbatem praefecit Henricum discipulum suum & monachum huius coenobij, virum spectatae religionis, qui uerbo & exemplo subditos suos ad contemptum praesentium & amorem futurorum animauit. Tertium uero in Bauaria fundauit in honorem S. Martini episcopi, ubi etiam de suo conuentu monachos & abbatem posuit, qui proculdubio sub patre sanctissimo regularibus instituti disciplinis non poterant esse nisi religiosissimi, maxime cum ad nouas plantationes non infirmiores quousque, sed meliores quos habuisset monachos mittere prudentissima consideratione pater Deo plenus confueuerit. Quartum fundauit in Thuringia coenobium, in ciuitate Erphordensi in honorem sanctorum Apostolorum Christi Petri & Pauli, in quo similiter fratres de conuentu suo Hirsaugiensis posuit, ipsumque coenobium & fratres Gilselberto ex monacho Hirsaugiensis eo tempore abbati, in Reinhartzbronna regendum & procurandum quousque eis de abbate prouideret, commendauit. Verum cum fratres, qui hodie monasterium ipsum Erphordiensem inhabitant, regem Francorum Dagobertum fundatorem suum fuisse dicant, poterit nos forsitan aliquis falsitatis arguere, quod abbatem Hirsaugensem Wilhelmum fundatorem eius audemus appellare. Idcirco testem ueritatis historiam uitae ipsius in medium producimus, in qua manifeste habentur, quae nos de hac re locuti sumus. Nec disceptationem aduertimus, quoniam si primus fundator Dagobertus extitit, Wilhelmus non primus, sed post ruinam prioris coenobij fundator secundus fuit. Quintum uero monasterium ordinis sui pater sanctus in honorem beatissimae Dei genitricis & uirginis Mariae, ad Duplicem aquam de nouo construxit, in quo monachos & rectorem ex suo conuentu uiros uita & conuersatione uenerabiles collocauit. Sextum in uilla quadam, quae Wielheim uocata est, seruorum Dei coenobium posuit, quod postea tamen in montem S. Petri commutatum fuit, ad quod similiter monachos & pastorem dedit. Septimum uero ordinis nostri monasterium fundauit in prouincia Charentinorum, quod Lauense dicitur, ad quod fratres de suo conuentu misit uiros probatae conuersationis, quibus Wetzilone monachum uenerabilem praefecit abbatem. Multa insuper ordinis nostri monasteria in diuersis Germaniae prouincijs nimia uetustate pene collapsa, in pristinum statum reformauit, & nonnulla ab alijs incepta, nec tamen consummata, continuando perfecit. Porro monachos & abbates de suo conuentu ad multa coenobia tam nouiter in diuersis locis fundata, quam etiam ad puritatem regulae instaurata & reformata destinauit, quorum mentionem, quantum ad notitiam memoriae nostrae peruenerunt, in sequentibus faciemus. Erat enim uir magnarum uirtutum, & magnae apud omnes aestimationis, qui cum simplicitate columbina prudentiam serpentis possidebat, & propterea pastorem se fratrum suorum, non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus idoneum & utilem exhibebat. Singularem quoque lucranda animas gratiam a Domino cui fideliter seruiuit, accepit, perquam multos & pene innumerabiles ad Christi obsequium homines perduxit. Nam cum Adelbertus comes monasterij Hirsaugiensis instaurator, pro quindecim monachis duntaxat stipendia prouidisset, sanctus pater Wilhelmus omnipotentis misericordia sibi cooperante, per oblationes fidelium & fratrum numerum mirabiliter auxit, & omnibus necessaria prouidit. Centum namque & quinquaginta monachos sub sua disciplina quotidie Dominum laudantes habuit, quibus necessaria uita corporalis & spiritualis, iuxta regulam patris nostri sanctissimi Benedicti frugaliter procurauit. Supra hunc monachorum numerum habebat & alios fratres barbatos complures, quos uisitato nos uocabulo Conuersos appellamus, qui laboribus manuum insistentes, temporalium curam secundum mandata seniorum agerent, & monachis contemplationi & orationi semper deditis corporum necessaria prouiderent. Ferunt denique hunc reuerendissimum patrem Wilhelmum conuersorum huiusmodi usum in Germaniae coenobijs primum uel instituisse, uel potius abolitum re-

Septem coenobia fundauit.

Richenbach. Coenobium S. Gregorij martyris.

Coenobium S. Martini in Bauaria.

Coenobium S. Petri in Erford.

Opinionem refert fratrum Erphordiensem.

Coenobium fundauit ad duplicem aquam.

Coenobium sextum.

Coenobium fundauit in Charentia.

Coenobia restaurauit antiqua.

Simplex fuit & prudens.

Comes Adelbertus in paucis dotauit monasterium. Wilhelmus personis & stipendia auxit.

Conuersorum consuetudinem primum instituit.

inter sunt
a multarum
rium Christi
defendere &
& priuatum
Magnae fuit
on paupertatis
oris uenient
ut gentis dis
ocritatem in
onsensit, sed
it. Omnem
regula doce
erat. Nam in
tum fuit lin
um mactaret
extitit, ut si
simam fuisse
ia diu latere
ant multi no
ad eum con
is complures
erium pro fu
Magnam in
que talem in
ecessitate
oralium con
is in comen
te denarium
ordia Dei mil
berba non ad
aturus Domi
occurrere me
er uirum Dei
illime deseri
lentantem in
ocato Christi
panibus pau
post mortem
tracti miser
s ad Domini
allo instruat
et manifestato
istorum suo
ente, optato
accepit. Exem
die tota fra
zare que in ca
er cepit. Ch
anducaret
hausta frum
opera pietatis
er reuila uide
ed his narratis
atio monastica
qui ordinem
reformare stu
olung; potuit
uero

nouasse, quam solum in primaeva monachorum cōuersatione olim nouimus celebrem. O quam pulchrum fuerat in illo tempore conuersationi tot Dei famulorum interesse, quorum & si corporalis habitatio fuerit in præsentī seculo, mens tamen & desiderium uersabantur in cœlo. His pater sanctus decreta sanctæ regulæ conformia, pro pleniori institutione morum & mentium edidit, quæ missis fratribus ad Cluniacum, uillorum cōsuetudines discerent ac reportarent, in vno volumine varia & pulchra distinctione compilauit. Harum consuetudinum codex in multis hodie cœnobijs habetur, testis præca religionis & sanctitatis monachorum Hirsaugiensium, licet per nouarum constitutionum Bursfeldensium editionem, pene ab usu uideatur abolitus. Libet autem fratrum conuersorum institutionem à S. Wilhelmo abbate sapienter factam paucis perstringere, ut sciat posteritas quanta sollicitudine, diligentia & studio salutem suam fratres huius monasterii sub pastore pijsimo quæserint. Ad nocturnas uigilias omnes cum summa festinatione & reuerentia in ecclesiam conuenire, suas orationes deuotissime dicere, omniaque cum silentio agere singulis noctibus solebant. Et quia diuinis laboribus operibusque depertari fuerunt, ne grauaentur supra vires nimia prolixitate uigiliarum, breuiter eis matutine cantabantur, quibus expletis licebat ad stratam redire uolentibus, aut si maluissent in ecclesia remanere, quousque nocturni complerentur à monachis in choro. Mane singulis diebus summo missam omnes audiebant, qua finita conueniebant ad capitulum culpærum, ubi pro commissis negligentijs se proclamantes pœnitentiam à magistro condignè accipiebant. Deinde si cui placebat, confitebatur culpas suas sacerdoti, ut diem seruentium Dei in amore alacritate perficeret. Post hæc unusquisque ad opus sibi pergebat iniunctum, laborantque omnes cum incredibili seruore charitatis, non secus quam si omnibus necessaria prouidere suis laboribus singuli tenerentur.

Constitutiones monasticas eandem rationem. Quales fuerit conuersorum uita ad tempus. Ad nocturnas omnes conuenerunt.

Missam quousque audiunt. Et capitulum.

Laboribus manuum diligentissimè intendunt.

Summa deuotio & charitas in eis seruabat.

Ad omnem obedientiam erant promptissimi.

Verba nulla inter eos otiosa uel contentiosa.

Communio corporis Christi.

Ad completorium accurrunt omnes.

In omni conuersatione erant sanctissimi.

Ad historiam suam regressio.

Habebant enim singuli intra uel extra monasterium iniuncta sibi officia, quæ tam fideliter, diligenter & honeste administrabant, ac si diuinitus præcepta extitissent. Summa inter eos seruabat mentis in Deum deuotio, tantaque inter se charitate & amore fraterno in unitate spiritus erant coniuncti, ut nulla turbatio nullaque displicentia, pacem & tranquillitatem eorum unquam infirmauerit. In communi uiuebant omnes, abiectionem omnis proprietatis tam stricte inuolabiliterque custodientes, ut nihil penitus uel se uel mundum sentire putarentur. Ad obedientiam seniorum erant promptissimi, alacres semper & uoluntarij: ad omnia quæcunque illi mandare uoluissent, non solum in leuibus & quotidianis actionibus, sed etiã in grauioribus, & his quæ secundum æstimationem humanam impossibilia uiderentur. Inter quos non solum contentiones & iurgia nulla erant, sed nec uerbum ociosum quidem aut risum prouocans ab aliquo eorum poterat audiri. Singulis quatuordecim diebus in Dominica, festis quoque maioribus, & in uiam dirigendi, qui ante Dominicam non reuertentur, singuli communicantes corpus Domini nostri Iesu Christi cum maxima reuerentia & deuotione sumpserunt. Ad completorium singulis diebus conuersi omnes una cum monachis uniuersis ad ecclesiam conueniant, quo finito cum summo silentio iuxta præceptum regulæ ad cellas suas euntes, parumper æternos possent consurgere. In omnibus deniq; exercitijs spiritualibus, quæ hominem claustralem perficiunt, & ad morem cœlestis patriæ incendunt, tam studiose, tam deuote, tamq; seruentes vitam suam instituerunt, ut solo tempore quidem posteriores, monibus autem & obseruantia disciplinæ regularis antiquissimus illis in eremo Ægypt. monachis pares omnino coram Deo & hominibus haberentur. Sed nunc tandem ad historiam narrationem reuertamur, quia non opus est vitam & mores uir sanctissimi huic operi nostro per ordinem inserere, quæ conscriptæ in speciali volumine continetur. Cum itaque Frederico quondam pastore fratrum importunitate per comitem abdicato Wilhelmus reuerendissimus abbas, tandem post multa impedimenta fuisset ordinatus, nec monasterii fundatio completa fuerat, nec donatio necessaria per ipsum comitem, per consuetudinem temporis legitime confirmata.

DE CONSECRATIONE NOUÆ BASILICÆ S. AURELIJ,
dotatione, manumissione & libertate monasterii, quam Wilhelmus procurauit.

Instat Wilhelmus ut ecclesia perficiatur.

Cum igitur ecclesia monasterij necdum fuisset consummata, quando Wilhelmus ad Hirsaugiam uenit quemadmodum antea diximus, neque donatio per comitem Adelber-